

Præsterne i Tømmerby-Lild i den ældre Tid.

Ved N. SODBORG.

I AARBOGEN FOR 1939 skrev jeg lidt om Præsterne i Tømmerby-Lild fra Reformationstiden og op til 1705, og jeg skal nu her prøve at fortsætte. Den næste Præst bliver

Nr. 9. *Jacob Urbansen Bruun* (1705-08). Denne Mand var født d. 21. Januar 1679 i Kærup Præstegaard, hvor hans Fader Urban Pedersen Bruun jo var Præst. Dennes Far igen var Købmand i Aalborg og hed Peder Nielsen Boesen og var fra Hannæs¹). Det er slet ikke usandsynligt, at han er af Slægten Boesen fra Øsløs. Denne Slægt har nemlig været en meget udbredt Slægt og lever endnu paa Hannæs, og i den gamle Kirkebog for Øsløs finder man ofte langt tilbage Slægtsnavnet Boesen samt Fornavnet Bo, der har været almindelig i Slægten lige op til vor Tid.

Jacob Urbansen Bruun blev Student fra Aalborg 1698. I Febr. 1705 blev han theologisk Kandidat, og straks derefter af velbyrdig Otto Marsvin til Trudsholm kaldet til Sognepræst for Tømmerby-Lild. Aaret efter blev han gift med Dorothea Marie Rose, Datter af Ritmester Rose og Hustru Frederikke Willumsen, Randers.

Om Jacob Urbansen Bruun er der ikke meget at fortælle, og hans Tid som Præst i Tømmerby blev jo kun kort.

I Septbr. 1708 var Biskop Bircherod paa Visitats i Tømmerby Kirke og skriver i den Anledning i sin Dagbog²): "I Tømmerby Kirke var jeg in examine med juniorum responsis (dvs.: Ungdommens Svar) nogenlunde tilfreds. Dog gav Præsten her, saavel som flere Steder, Klage over Soldaterne, hvilke ei vilde lade sig om Søndagen af Degnen undervises". Biskoppen beretter endvidere om en ret ubehagelig Oplevelse, han var ude for d. 12. Septbr., da han sad til Bords i Kærup Præstegaard. Da kom pludselig Herremanden Justitsraad Helverskov fra Herregaarden Irup i Thy derhen "udi en ilende Fart, efterat han havde spurgt, at jeg vilde lade ham stævne til Tinge og hængte med sin Sollicitation (Ophidselse) saa længe over mig, indtil jeg maatte love ham samme Stævnemaal igjen at frafalde, da han ved dyre Eder forsikrede mig, at ingen skulde tage Skade ved ham".

Sagen var nemlig denne, at Biskoppen havde tilskikket Helverskov en Opsigelse paa 2000 Rdl., som denne skyldte til Aalborg Hospital og nogle Kirker, da Biskoppen havde hørt Rygter om, at Helverskovs Gaard blev "daglig ved ond Medfart forringet"³). Biskoppen havde flere Gange været paa Irup paa sine Visitatsrejser og blevet hjertelig modtaget, saaledes i 1706, da Helverskov, som Biskoppen skriver, "fra Hørdum Kirke tog mig med sig til sin Gaard Irup og efter sin sædvanlige

Høflighed med et galant Giæstebuds tractement accomoderede".

Jacob Urbansen Bruun maatte yde Pension til 2 Enker, nemlig sin egen Moder, "hæderlig Matrone Helvig Jacobsdatter, salig Hr. Urban Bruuns, og Karen Hansdatter, salig Alexander Chrystalsins", som det hedder i Provsteretsprotokollen⁴). Der holdtes Møde i Provsteretten angaaende Sagen, og der opnaaedes ogsaa til sidst Enighed om Størrelsen.

Jacob Urbansen Bruun døde d. 20. Novbr. 1708, 28 Aar gl., efter kun at have været Præst i sit Fødesogn i 3 Aar.

Nr. 10. *Peder Pedersen Clementin* (1708-1721) bliver derefter Præst for Menighederne. Han var født i Aalborg 1678, Søn af Købmand P. Pedersen Clementin og Hustru Bente Jensdatter. Han var Student fra Viborg; 1703 blev han ordineret som personel Kapellan til Budolfi Kirke i Aalborg, indtil han d. 29. Decbr. 1708 udnævntes til Sognepræst for Tømmerby-Lild. Han var gift med Karen Jensdatter Fogh fra Aars; i Ægteskabet var der 3 Sønner og 2 Døtre. Han var vist en noget lærd Mand, blev saaledes i 1712 creeret til Magister og havde ogsaa været i Udlandet, men desværre findes der saa faa Oplysninger om ham. I 1713 blev han udnævnt til Provst for Vester Han Herred.

Pastor Clementin kom til at yde Enkepension til tre Enker, nemlig til de to tidligere nævnte samt til Formandens Enke, Dorothea Marie Rose. I Klim Kirke holdtes Provsteretsmøde angaaende denne Pensionsordning⁵), og Peder Clementin fremkommer med en Specifikation paa sit Kalds Indtægter og bekræfter, "at hans Kalds visse Indkomst iche højere kunde strækkes, naar man regner 1 Td. Byg til 1 Rdl. og 1 Td. Rug til 2 Rdl. tillige med Offer og andet, hvad Nafn af Indkomst det hafve kan, end til et Quantum, hvoraf den 8de Deel blifver 27 Rdl., hvilken Hr. Peder Clementin godvilligen lovede aarligen, saalænge Sognene ved Magt blifver, at udgive fra Naadsens Aars Udgang at beregne till ofvenmeldte Enker ligemeget till hver udi 3 lige Parter og Pengene udi Aalborg ved Martini tid at levere till en viss Person, som Enkerne dertil beskikker, dog maa det derhos eragtes, "at enhver af Enkerne svarer efter Loven de kongelige Skatter og Paalæg som af Kaldets Indkomster paabiudes". Der opnaaedes Enighed, hvorpaa "de for Retten venlig tog hverandre udi Haand", som der staar. I 1718 blev Jacob Bruuns Enke imidlertid gift med Konsistorialassessor, titulær Biskop, Stiftsprovst over Aalborg Stift og Sognepræst til Vor Frue Kirke i Aalborg Magister Sixtus Aspach, saa slap han da fri for hende.

¹ Se Hauch-Fausbøll og Hjort Lorentzen: Patriciske Slægter III Samlg. p. 30 ff.

² Biskop Jens Bircherods Dagbog p. 539.

³ Som note 2 p. 527.

⁴ Geistlig Justitsprotokol for Vester Hanherred 1674-1736, Folio 4 b.

⁵ Geistlig Justitsprotokol for Vester Hanherred d. 27. August 1711 p. 43.

En af Pastor Clementins Sønner, Jørgen Fogh Pedersen Clementin, blev Præst i Kettrup i Vester Han Herred, og en anden, Peder P. Clementin, residerende Kapellan til Budolfi Kirke i Aalborg. Pastor Clementin døde d. 27. Marts 1721 og blev begravet i en muret Begravelse i Taarnet i Tømmerby Kirke.

Derom staar der i et gammelt Skrift blandt andet følgende⁶) . . . ”et smukt Epitafium af Sten i Muren, som er Hr. Mag. Peder Clementins, item (ligeledes) i Taarnet et smukt mured Begravelses-Sted, som er forundt Hr. Mag. Peder Clementin og hans Arvinger af Velbaarne Peder Marsvin til Trudsholm, Patron for Tømmerby Kirke.”

Der er baade en dansk og latinsk Gravskrift over ham; af den danske skal her gengives flg.: ”See her den velærværdige, høj lærde Mands Mag. Peder Pedersen Clementins igjenlevende døde Been” . . . ”For Tømmerby og Lild Menigheder fra anno 1708 til Aar 1721 og befunden at være dem en meget troflittig Sjæle-Hyrde og Cleresiet i Vester Hanherred en meget observant og aarvaagen Provst. Med den meget kydske og dydssirede Matrone Karen Fogh fra 1710 til hans sidste Aandedræt befunden at være sig en sød og flittig Ægtefælle og imidlertid en god og from Fader til 3 Sønner og 2 Døtre. Men da han nu saaledes havde vandret gennem disse Forandringer som en fremmed og affældig Gæst her 42 Aar 8 Maaneder 17 Dage har Himlen omsider d. 27. Martii antaget ham som sin rette Himmel-Borger. Dog lad Jorden til sin Tiid beholde hans døde Been, som blev jordet d. 7. April 1721.

Nu er jeg fri for Synd og Sygdom
og aldt det mig har plaged.
Jeg takker Dig, o Jesu from,
som mig her haver taged’.”

I samme Skrift (A. Thura: Aalborg Stift) staar anført følgende om Lild Kirke, som jeg synes bør medtages her:

”Lild Kirke, som er Annexet til Tømmerby, er ej af nogen Ting mærkværdig uden det, at den er bygget af lutter Bulbjerg Steen, udhugne af Bulbjerg, som i samme Sogn ligger strax ved Havet. Materien skal være af samme Sort som Stevns Klint i Sædland. Samme Bulbjerg er de Sejlene til et Mærke og Underretning for at undgaa de farlige Strand-Rifver (Revler) eller Grunde, som her findes under Landet.”

Nr. 11. *Henrik Nielsen Jespersen* (1721-1753) blev den næste Præst. Han var født i Aalborg 1684, Søn af Dr. med. Niels Jespersen og Hustru, Anna Hansdatter de Hemmer. Han var Student fra Viborg og blev theol. cand. 1714, besøgte derefter i 5 Aar udenlandske Akademier. I 1722 blev han gift med sin Formands Enke, Karen Fogh; i Ægteskabet var der 3 Døtre.

Henrik Jespersen var stærkt pietistisk præget og blev senere ivrig Tilhænger af Herrnhutismen, som i disse Aar holdt sit Indtog flere Steder i Vester Han Herred, særlig ved den Virksomhed, som de to Præster i Klim, Magister Langgaard og hans Kapellan Otto Krogstrup, samt Præsten Kai Praëm i Øsløs udfoldede. En af Henrik Jespersens Døtre blev gift med Mag. Langgaard, og en

anden, Anne Kirstine, med Præsten Laurits Fugl i Saltum, som ogsaa sluttede sig til den herrnhutiske Lære og var meget fanatisk⁷).

Provsten i Øsløs, Michael Vogelius, indsendte i 1729 Efterretninger fra Vester Han Herred, og heri findes ogsaa en hel Del Optegnelser af Henrik Jespersen, særlig om Tømmerby Kirke⁸). Han har heri fortalt om alle de mærkelige i Sten udhugne Billeder og om Aalehøj og Vegelhøj, men derom har jo Apotheker Marschall i sin Tid udførligt fortalt i sin Artikel om Tømmerby Kirke⁹). Dog skal her medtages følgende, som ikke findes der: ”Paa Muren i (skal vist være ”ved”) Altergulvet findes opsat en gammel malet Tavle, hvorpaa staar Christi Opstandelses Historie. Paa dend ene Side af Graven sidder en gammel Præst med sine tre Sønner, alle i Præstelig Dragt, paa et Hynde. Paa dend anden Side en gammel Kone med 2de Døtre, alle med sammenlagte oprakte Hænder. Hvad for en Præst, der har ladet samme Tavle opsætte, vides ei af nogen, dog sluttes, at han maa have levet i 5tende eller 6tende Seculo, saasom Qvinderne ere afmalede med Kraver om Halsen, som da var brugelig”. Pastor Jespersen gætter paa, at det har været ”gamle Hr. Peder Pedersen, fjerde Præst efter Reformationen”, men det er det ikke, da han jo hed Anders Pedersen (Morsing); det kunde snarere tyde paa, at det er denne Mands Forældre.

Henrik Jespersen havde engang indanket en Sag for Provsteretten for at høre sine Embedsbrødres Raad angaaende en Fæstebonde i Højstrup ved Navn Synder (dvs.: sønder) Jens Sørensen. Denne Mand var raa og brutal og pryglede sin Hustru og forsømte ogsaa sit Fæste. Pastor Jespersen holder paa, at Jens Sørensen ikke kan stedes til Herrens Bord, før han staar offentligt Skrifte og lover Bod og Bedring. Men iøvrigt har jeg skrevet udførligt om denne Mand i ”Hvad den gamle Fæsteprotokol fortæller”¹⁰).

Medens Henrik Jespersen var Præst stiftede en Herre ved Navn Philip Christoffer von Holstein et Legat til værdige trængende i Tømmerby-Lild, hvilket Legat ”henlagdes under Sognepræstens og hans Medhjælperes christelige Skjønsomhed”¹¹).

Ved Biskop Brorsons Visitats i Tømmerby i 1740 siges om Pastor Jespersen, at ”han lærte evangelisk, levede eksemplarisk, og havde god Frugt i sin Menighed”¹²). Fra 1742 var han saa svagelig, at han ikke kunde forrette sit Embede, men maatte holde Kapellan. Hans første Kapellan hed Hans Harbo, som var Præstesøn fra Durup-Stenild paa Himmerland, ogsaa denne faar et godt Vidnesbyrd af Biskop Brorson. Hans Harbo var Kapellan hos Jespersen til 1753, da Consistorialraad og Provst for Hillerslev Herred Pastor Thomas Praëm i Hjørdemaal, som nu har Kaldsretten for Tømmerby-Lild, ansætter sin Søn, Ole Bagger Praëm, som Kapellan hos Jespersen med Løfte, bekræftet af Kongen, om Kaldet

⁷ C. Klitgaard: Hvetbo Herred 2. Del p. 251 ff.

⁸ Ny Kngl. Saml. Nr. 743 a p. 288 ff.

⁹ Hist. Aarbog for Thisted Amt 1912 p. 33 ff.

¹⁰ Hist. Aarbog for Thisted Amt 1931 p. 165 ff.

¹¹ Geistlig Justitsprotokol for Vester Han Herred 1736-1808 p. 71.

¹² Hist. Aarbøger for Thisted Amt III p. 125.

⁶ A. Thura: Aalborg Stift. Ny Kngl. Saml. Nr. 743 a p. 293 ff.

efter denne, og allerede samme Aar faar han Kaldsbrev paa Embedet, dateret 31. Aug. 1753.

I de sidste Aar var Pastor Jespersen meget svag og kom aldrig uden for en Dør, og d. 17. Marts 1756 døde han. Der menes, at han havde nogen Formue, da han betalte 29 Rdl. i Formueskat og 6 Rdl. i Indkomstskat. I sin Tjeneste havde han en Student, 2 Karle og 3 Piger¹³). I Tømmerby Kirke findes et Epitaphium over ham.

Nr. 12. *Ole Bagger Thomsen Praëm* (1753-1799) blev altsaa hans Efterfølger. Han var født i Kristiansstad i Norge 1721, skal være bleven Student privat allerede 1734, altsaa kun 13 Aar gl. Han var tre Gange gift, første Gang i 1755 med Kirstine Marie Edwardsdatter Røring, der var født i øvre Rommerige i Norge, hvor Faderen var Sorenskriver. I dette Ægteskab var der 5 Børn, 1 Søn og 4 Døttre, hvoraf dog den førstefødte Datter, Giedschen, døde faa Dage gammel. Denne Hustru døde 1761. I 1770 havde han saa Bryllup med sin anden Hustru, Christence Hauch, Datter af Kammerraad og Amtsforvalter Hauch i Aalborg. Hun døde allerede Aaret efter i Barselseng med en dødfødt Datter. I 1773 havde han Bryllup med sin tredje Hustru, Elisabeth. Cathrine Wold, der var født paa Ballerø i Norge, hvor Faderen var residerende Kapellan; i dette Ægteskab ingen Børn.

I 1768 var Pastor Praëm bleven udnævnt til Concistorialraad, og i 1773 blev han Provst for Vester Han Herred. Meget tyder paa, at han har været en ret betydelig, men vistnok noget myndig Mand; der siges om ham, at han havde Evner til at gøre Vers. Der er i et Aalborgblad, Forløber for Aalborg Stiftstidende, bevaret et lille kort Referat eller nærmest en Disposition over en ret mærkelig Tale, han holdt ved Pinse-Landemodet d. 2. Juni 1774 i Aalborg¹⁴); der staar: ”Provst Ole Bagger Praëm prædikede over 1. Petr 2, Vers 5 og deraf forestillede til Hovedlærdom: Det aandelige Huuses herlige Tilberedelse til dets hellige Brug og Forretning. Herudi blev paa en grundig og opbyggelig Maade vist 1) Hvad det aandelige Huus i sig selv er 2) Hvad dets herlige Tilberedelse er 3) Hvad dets hellige Brug og Forretning er. Til Indgang blev de Ord anbragte og forklarede, Essaia 66 Vers 1.”¹⁵)

Ogsaa Pastor Ole Praëm modtog et Legat, som han forrentede som et Laan. Derom staar flg.¹⁶): ”Forøgelse paa 100 Rdl. Capital til Tømmerby og Lild Sogners fattige Skole-Børn efter velbaarne Hr. Capitain von Holsteins Legatum. Da Sognepræsten velærværdige og høylærde Hr. Henrich Jespersøn har oplagt deels af Skole-Gaardens Indtægt i Tømmerby, deels af Skole-Cassen og deels completeret af egne Penge, at det i alt udgjør den Summa 100 Rdl., haver jeg underskrevne taget imod samme Hundrede Rixdaler og skal deraf svare aarlig 4re pro Cento, saalænge jeg samme Penge behøve, og de hos mig saalænge paa Rente bliver bestaaende. Det til Bekræftelse under min Haand og Zignette. Kiærup Præstegaard, d. 24. Aprilis 1756. O. B. Praëm.”

I 1764 havde Ole Praëms Fader, Provst Praëm i Hjørdemaal, overdraget ham jus patronatus over Tømmerby og Lild Kirker, og i 1799, kort før sin Død, overdrog Ole Praëm igen denne Ret til sin Søn og Efterfølger i Embedet, Edvard Røring Praëm. Noget tyder paa, at Provst Praëm har været en ret velstaaende Mand. Efter hans Død 1799 blev alt hans Løsøre solgt ved Auktion, og Auktionen alene indbragte 1170 Rdl. 5 Mk. 13 Sk.¹⁷). Af mere værdifulde Ting, der solgtes ved denne Lejlighed, skal her nævnes: 1 Kare, der indbragte 14 Rdl., og et Par Sølvlysestager, 14½ Lod, der kostede 21 Rdl. 5 Mk. 8½ Sk.

I Kærup Præstegaard opholdt sig Pastor Praëms Moster, Jomfru Kirstine Marie Bagger; hun døde 1776, 66 Aar gl. Om Ole Bagger Praëms Enke, som døde i August samme Aar som sin Mand, fortælles der, at hun havde efterladt sig et Legat til fattige paa ca. 150 Rdl., som hun skulde have sammensparet af sine Husholdningspenge.

Da Pastor Praëms Forældre, Provst Th. Praëm og Hustru Anna Bagger i Hjørdemaal, døde, blev de bisat i en aaben Begravelse i Taarnrummet i Tømmerby Kirke, og der kom Pastor Praëm og hans Hustruer ogsaa til at hvile. I 1876 blev Kisterne imidlertid ført ud og begravet paa Kirkegaarden østen for Kirken, og Taarnrummet blev tilmuret.

Nr. 13. *Edvard Røring Praëm* (1799-1805) blev derefter sin Faders Efterfølger i Embedet og blev straks efter udnævnt til Provst. Han var Student fra Aalborg. Hans Hustru hed Anna Kirstine Møller, i Ægteskabet 3 Sønner og 6 Døtre.

I 1803 havde han som Provst en noget vanskelig Sag at ordne, idet Madam Sophie Tanche Praëm, Enke efter Præsten Ole Praëm i Øsløs, som døde i Januar 1802, havde bedt Provsten om at bestemme Enkepensionen for hende, da hun paa ingen Maade i Mindelighed kunde enes med den nuværende Sognepræst Hr. Andreas Tüsch derom. Provsten indstævner saa til et Provsteretsmøde i Øsløs Præstegaard d. 22. April 1803¹⁸). Her mødte saa foruden Provsten Præsterne Heide, Kollerup, og Bertelsen, Klim, samt ”velbyrdige Madam Praëm” tillige med hendes Laugværge Hr. Forvalter Chr. Overgaard til Kølbygaard og Vesløgsgaard. Provsten forlanger at høre, hvad de har forlangt i aarlig Pension af Kaldet, og hertil blev svaret, at der var forlangt 60 Rdl. aarlig, men det vil Hr. Tüsch aldeles ikke yde. Om Enken siges der, at hun nu stod ene ”med 5 smaa uopdragne Sønner”. Provsten kan erindre, at Ole Praëm i Øsløs for 2de Aar siden havde angivet sit Kalds Indtægt til 630 Rdl., men Hr. Tüsch er hverken til at hugge eller stikke i og forlanger et nyt Møde afholdt, hvortil Forvalter Overgaard spydigt bemærker, at det, Hr. Tüsch forlanger ikke er andet end ”utidige Udflugter, hvorved han søger at forhale den af ham selv saakaldte vigtige Sags Afgørelse”. Men 6 Dage efter var Madam Praëm og Tüsch tilsagt til at møde hos Provsten, og her maa Tüsch endelig bøje sig og gaa ind paa at yde Enken 60 Rdl. dansk Mønt een Gang aarlig, saalænge hun lever i Enkestand.

¹³ Hist. Aarbøger for Thisted Amt III p. 125.

¹⁴ I ”Nyttige og fornøjelige Efterretninger” for 3. Juni 1774.

¹⁵ Velvilligst meddelt mig af Kommunelærer Rønn-Christensen, Charlottenlund.

¹⁶ Geistlig Justitsprotokol 1736-1808 p. 91 b.

¹⁷ Gejstlig Auktionsprotokol 23. Oktbr. 1799.

¹⁸ Gejstlig Justitsprotokol 1736-1808 p. 98 ff.

Provst Edvard Røring Praëm ejede Herregaarden Selbjerggaard i Tømmerby Sogn og boede der ogsaa en Tid, mens han var Præst i Sognet, hvad der fremgaar af, at Eftermanden klager bittert over, at Præstegaarden i Kærup er saa forfalden, fordi den en Tid ikke har været beboet. 1807 solgte Praëm Selbjerggaard, som da var paa 13 Tdr. Hartk., for 6020 Rdl. til Junker Peder Rosenørn de Lasson¹⁹).

I 1805 blev Praëm udnævnt til Sognepræst ved St. Hans Kirke i Odense og døde der d. 29. Juli 1818.

(Historisk Årbog for Thisted amt 1940, side 362-373)

---

¹⁹ Trap: Thisted Amt p. 334. Wiberg: Præstehistorie.